

Inrijhek van de boerderij „Holy” aan de Holyweg te Vlaardingen-Ambacht, Mei 1730

OUDE INRIJ- EN TOEGANGSHEKKEN VAN BUITENPLAATSEN

hebben het oude smeedwerk al lang verdwenen tusschen de statige pijlers en hangt een gewoon hekje, waar eens de zware hekken moezaam en wijd werden opengedruwd om de wigelende karrossen toegang te verlenen. Aan dit kerkhek zijn ook merkwaardig de zij-ingangen voor de voetgangers. Zulke volledige inrijhekken zijn er nog maar heel weinig.

Bij het aanschouwen van de aquarel: „Hek van de boerderij Holy” en van de aquarel: „Hek van het buitengoed „t Hof van Moerkerken” te Mijnsheerenland” ondervond ik het diepst de weemoed om het huis, dat voor de overgrote massa verloren is gegaan. De boerderij Holy ligt ren heel eind van het hek af. Welk een gevoel van rust, van geborgen zijn moet dat geven. Daar is het warme, veilige huis; daar is een breede strook grond en verweg, verweg staat het machtige hek, dat tegen de buitenwereld schut, opdat daarachter alles leven kan in innigheid, opdat de mensch zichzelf kan zijn. Holy's hek dateert uit 1733. „Reeds van verre maakt het een grootschen indruk”. Het ligt aan de Holyweg te Vlaardinger-Ambacht. In 1614, ook nog in 1844 behoorde er bij de boerderij een heerenhuis. „Welce was Holy leeuwerig aan de huize Wassenaar en bezat zelf nog vier achterkleinen in Vlaardinger-Ambacht”.

Hoe de bouwmeester zich verdiept in alle bijzonderheden omtrent heden en verleden van de voorwerpen zijner liedevolle belangstelling!

De derde afbeelding stelt het inrijhek voor van het buitengoed: Het Hof van Moerkerken. Dit buitengoed ligt midden in het keurige dorp Mijnsheerenland en wordt

DE Rotterdamse architect J. Verheul Dzn heeft ons eerst verblijd met een verzameling aquarellen, afbeeldingen van oude boerderijen, opdat we zouden weten, hoeveel schoons er geweest is en er nog — wie weet voor hoe korte tijd — is!

Nu schenkt hij ons de vreugde van een verzameling aquarellen van oude inrij- en toegangshekken. Deze verzameling is reeds hier en daar te bezichtigen geweest. Wij hebben het geluk gehad de verzameling te kunnen beschouwen in de oude villa der van Hobokens, te Rotterdam, het huis der Rotterdamse Volksuniversiteit.

En evenals indertijd bij de herhaalde beschouwingen der aquarellen, voorstellende oude, meest kapitale, maar ook wel eenvoudige boerderijen, werd de blijdschap om zooveel schoons, de bewondering voor zooveel menscheijke energie, de ontroering om zooveel liefde voor zijn onderwerpen van den ouden bouwmeester, het werd alles overstemd door een groote weemoed. Want dit alles, dit goede, deze tehuizen met innigheid en veiligheid worden gesymboliseerd, in deze toegangshekken. Ze bestaan nog slechts voor enkele gelukkigen. Wij, wij hebben geen thuis meer in de zin die deze aquarellen ons te verstaan geven. En onze kinderen — ze zullen nog minder hebben.

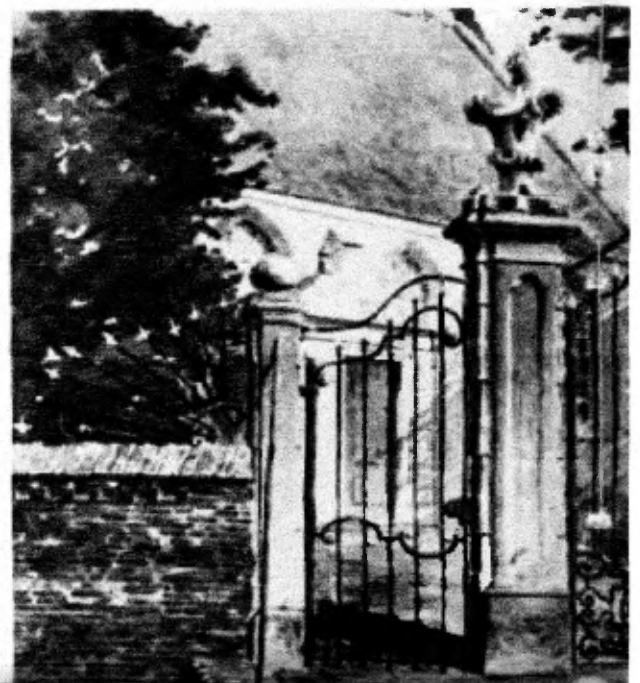
De oude bouwmeester is aan dit groote werk begonnen, gaat er met al de opgewektheid zijner ongerepte krachten aan voort, „niet alleen, om daardoor deze bouwkundige voortbrengselen van vroegere tijden aan de vergetelheid te ontrukken, doch ook om een stimulans te geven voor het behoud ervan.”

De bouwmeester heeft van het leven al zooveel méér geleerd dan ik, is zooveel verder in wijsgeerige berusting, hij schrijft: „We hebben intusschen te aanvaarden, wat de tijd ons brengt, ook dus de voortschrijdende techniek, maar hierbij moet samengaan meer respect voor het goede mooie oude.”

„Bij mijn beschouwingen heb ik het oog op de inrij- en toegangshekken uit de 17e, 18e en 19e eeuw, die nog enkele oude landgoederen en buitenverblijven sieren of sierden en die ook wel bij uitzondering worden aangetroffen bij kerkhoven om een dorpskerkje gelegen.”

Juist van zoo'n uitzondering is hier een prachtig voorbeeld: het monumentale inrijhek van het oude kerkje te Hillegersberg, gebouwd bovenop de hoop aarde, die de ondeugende reuzendochter Hilda uit haar voorschoot wierp, welke gebeurtenis vereeuwigd is in het wapen van Hillegersberg. Het hek sluit kerk en kerkhof van de profane wereld af. Het dateert uit 1761 en is op het oogenblik merkwaardiger dan vele anderen, wijl het gesmede hek evengoed tot nog toe de tand des tijds heeft weerstaan als het arduinsteen van de pijlers. Vele, vele malen is bij de oude

Inrijhek van het terrein rond de kerk der

TOEGANGSHEKKEN SEN EN BOERDERIJEN

bewoond door een groot Rotterdamsch gezin, gedurende zomermaanden, die voor de familie vroeg aanvangen en laat eindigen. Dit inrijhek onderscheidt zich door de hekpalen naast de hekpijlers en daarnaast weer de arduinen obeliskken, alles verbonden door zware ijzeren kettingen. Op de obeliskken zijn de resten nog zichtbaar van smeedwerk, dat lantaarns gedragen zal hebben. Bij een beschouwing van de afbeelding ziet men zelf, dat de ijzeren hekken van veel en veel later datum zijn, dan het arduinen bouwwerk. De hekken van Holy en van Het Hof van Moerkerken, ze deden een oud, klagend lied in me opklanken. Vooral dat hek van het hof van Moerkerken, hoe lokt het, hoe noodt het! Hoe voert het diegene, die er moede en verslagen door de wereld, weer voor kwam te staan, liefdevol naar binnen! Ich möchte heim, mich zieht 's zum

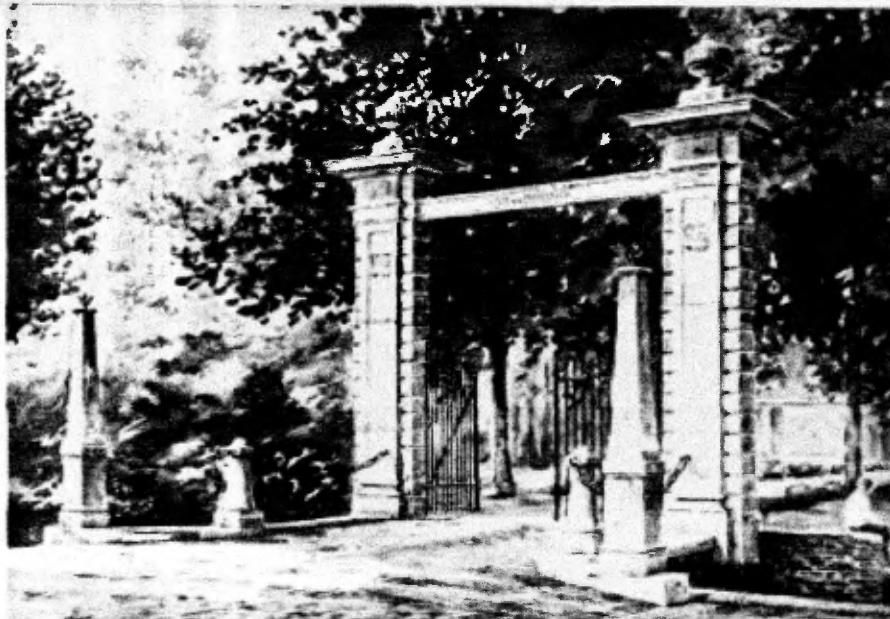
Vaterhause,

Dem teuren Mutterherze zu.
Fort aus der Welt verworrenem Gebrause
Zur stillen, tiefen, heimatlichen Ruh.
Mit tausend Wünschen bin ich

ausgegangen

Ich kehre heim, bescheiden im Verlangen
Noch liegt mein Herz nur einer Hoffnung

Ich möchte heim - Ich möchte Heim.
O, kan dan ooit het bendenhuisje met
tussenbouw, het flatie, het dubbel boven-
huis voldoen aan deze diepe gevoelens van
een menschenhart? Worden we niet armer,
steeds armer? Redden wat te redden valt.
Met alle krachten trachten naar het be-
houd van al dat goede, van al dat schoone.
Soms gelukt het, door eendrachtige samen-
werking. En deze verzameling maakt, dat

Inrijhek van het buitengoed „Het Hof van Moerkerken" te Mijnsheerenland, Sept. 1930

we althans nog kunnen zien, hoe goed en schoon het geweest is. Dat we de herinnering behouden. Hoe dankbaar zullen we later den ouden bouwmeester zijn voor zijn initiatief. Maar in ons hart zal het stille, het hopelooze verlangen knagen.

Hoezeer ook latere en moderne buitengoedbezitters de oude hekken wisten en weten te waardeeren, blijkt uit de vele malen, dat een inrijhek van een verdwenen of verdwijnend buitengoed overgeplaatst werd naar een nieuwe buitenplaats. Zoo zette Jonkheer Loudon in Wassenaar, een oud hek ergens uit Driebergen aan de ingang van zijn oprijlaan. Zoo heeft het buiten Dennendreef aan de Buurtweg aldaar een hek van elders.

En het prachtige hek van het voormalige buiten Essenburg te Voorburg werd neergezet voor dat allerliefste buiten „het kleine Loo", aan de Bezuidenhoutsche weg, in de buurt van het Huis ten Bosch. Gedurende enkele, te weinige jaren stond dat hek open voor wie wou komen genieten van de rust in het kleine, doch mooie en schaduwrijke park. Het oude buitenhuis was een theschenkerij geworden en menigmaal heb ik daar de lente en de herfst gevierd en me verdiept in herinneringen aan Koningin Sofie, wier eigendom dit buiten geweest is. En ik heb gewandeld langs de koepel, waar Willem III zijn werkkamer had.

Vaak zijn de hekken versierd met wapenschilden of dragen kernachtige spreuken, gehouwen in steen, geschilderd op hout. De bouwmeester noteerde omtrent alle schilden en nam alle spreuken over.

De treffendste vond ik op het hek van den Welbenburg bij Goejanvervellensluis: „Quam parva, nulli cedo" (Hoe klein ook, ik wijk voor niets).

Kent ge het kleine boekje van den Franschen wijsgeer Xavier de Maistre: Voyage autour de ma chambre? Bouwmeester Verheul blijft met zijn arbeid in de provincie Zuid-Holland en maakt daarmee beschaamd de velen, die ver, ver jagen om schoons en merkwaardigs te zien en geheel en al voorbij gaan aan wat er schoons en merkwaardig is in hun naaste omgeving. De verzameling aquarellen der boerderijen is al op vele plaatsen in ons land tentoongesteld geweest. De verzameling aquarellen van Inrijhekkken doet nu zijn rondgang. Wie weet, hoe de kunstenaars in de overige provincien van ons land zich door dit Zuid-Hollandsche voorbeeld geïnspireerd voelen om in hun omgeving het schoone, dat met ondergang bedreigd wordt, vast te leggen? Wie ergens de verzameling kan aanschouwen, moet eens met me meepeinzen over de vraag: Hoeveel waarde zal deze verzameling wel hebben over vijftig jaar?

S. Lugten-Reys

Ned. Herv. Gemeente te Hillegersburg, Sept. 1930

